

Μαθητές και Σχολικές Βιβλιοθήκες

Μαρία Χιονίδου-Μοσκοφόγλου

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Κωνσταντίνος Παπατριανταφύλλου

Δημόσια ΙΕΚ

Περίληψη

Στη μελέτη αυτή ερευνήσαμε τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συχνότητα δανεισμού βιβλίων από τους μαθητές και μαθήτριες. Τα ερευνητικά αποτελέσματα προήλθαν από τη σύζευξη του Νατουραλιστικού και Ορθολογιστικού μεθοδολογικού Παραδείγματος με τριγωνοποίηση ποσοτικών και ποιοτικών μεθόδων έρευνας (ερωτηματολόγια, συμμετοχική παρατήρηση και συνεντεύξεις. Με τη χρήση ποσοτικών και ποιοτικών μεθόδων διαπιστώθηκε ότι: α) οι μαθητές των τάξεων Α΄, Β΄ Γυμνασίου και Α΄ Λυκείου δανείζονται περισσότερο από τους μαθητές της Γ΄ Γυμνασίου και Β΄ και Γ΄ Λυκείου, β) οι μαθήτριες δανείζονται περισσότερο από τους μαθητές, γ) ο δανεισμός επικεντρώνεται σε βιβλία Άγγλων συγγραφέων με μικρές ιστορίες και ξένα μυθιστορήματα, στην ελληνική γλώσσα, δ) οι μαθητές/τριες με υψηλή επίδοση δανείζονται περισσότερο από τους μαθητές/τριες με χαμηλή επίδοση, ε) στη συχνότητα δανεισμού επιδρά κυρίως η κατηγορία του βιβλίου και η τάξη, στ) οι μαθητές/τριες θεωρούν ότι λείπουν αρκετές κατηγορίες βιβλίων από τη σχολική βιβλιοθήκη, όπως σχολικά βοηθήματα, βιβλία με ιστορίες τρόμου, μυστηρίου, μαγείας και βιβλία σεξουαλικής αγωγής και τέλος, ζ) οι μαθητές/τριες θεωρούν ότι πολλά μέσα ενημέρωσης μπορούν να αντικαταστήσουν το βιβλίο στη μόρφωσή τους, ενώ πιστεύουν ότι τα βιβλία, σχολικά ή μη, είναι κουραστικά και δύσκολα.

Abstract

In this study we research the factors which are related to the frequency of book lending by 7th, 8th, 9th, 10th, 11th and 12th grade students from the school library. The results of this research came from the combination of Naturalistic and Rationalistic methodological Paradigm, with triangulation of quantitative and qualitative methods of research (questionnaires, participant observation and interviews). The following results are noticeable for school policy makers and educators: a) 7th, 8th and 10th grade students borrow more books than the other ones b) Girls borrow books more times than the boys. c) English novels and foreign literature in Greek language are the favorite books for lending. d) The high performance students borrow more books than low performance ones. e) There is a strong correlation between the category of books, the students grade and the frequency of book lending f) Most of the students think that a lot of book categories are missing from the school library such as school companions, mystery and horror books, books with stories of witchcraft and sexual education and g) Many students believe that some kind of mass media could substitute books, and also they believe that the school and library books are boring and difficult.

Εισαγωγή

Οι σχολικές βιβλιοθήκες είναι ένας νέος θεσμός (ΥΠΕΠΘ-ΦΕΚ1190/τ.Β΄/27.9.2000) στα Γυμνάσια και Λύκεια της χώρας μας, που σχεδιάστηκε με στόχο να καλύψει τόσο τις ανάγκες του πολλαπλού βιβλίου στο σχολείο, την πολύπλευρη μάθηση που απαιτεί η εποχή μας και να υποστηρίξει τις συνθετικές εργασίες των μαθητών/τριών και σύγχρονα προγράμματα του Π.Ι., όπως «η κοινωνία της πληροφορίας» και «η ευέλικτη ζώνη καινοτόμων δράσεων» (Π.Ι 2000:-*Ευέλικτη Ζώνη Καινοτόμων Δράσεων*, Τόμος Γ΄, σελ. 15). Οι σχολικές βιβλιοθήκες, ως θεσμός, υποστηρίχθηκαν από πολλούς φορείς και σήμερα λειτουργούν περίπου 500 βιβλιοθήκες σε όλη την Ελλάδα που στελεχώθηκαν από καθηγητές με σχετικά αυξημένα επαγγελματικά προσόντα. Οι εκπαιδευτικοί αυτοί εκπαιδεύτηκαν στην χρήση προγραμμάτων βιβλιοθηκονομίας προκειμένου να δανειζουν βιβλία στους μαθητές, αλλά και να τους βοηθούν στην αναζήτηση του κατάλληλου βιβλίου. Επειδή ο θεσμός των σχολικών βιβλιοθηκών είναι καινούργιος, πρέπει να μελετηθεί διεξοδικά, ώστε να χαραχθούν στρατηγικές για τις καινούργιες αλλά και τις υπάρχουσες

σχολικές βιβλιοθήκες. Έτσι στη παρούσα μελέτη περίπτωσης ερευνήσαμε στην περιφέρεια Θεσσαλίας ένα Γυμνάσιο και ένα Λύκειο που συστεγάζονται και διαθέτουν μία σχολική βιβλιοθήκη. Κύριος στόχος ήταν να διαπιστώσουμε ποιες κατηγορίες βιβλίων ενδιαφέρουν τους μαθητές/τριες και αν η βιβλιοθήκη καλύπτει τις ανάγκες τους. Ακόμη τέθηκαν τα παρακάτω ερωτήματα:

1. Μπορεί το βιβλίο να αντικατασταθεί από άλλα μέσα μόρφωσης;
2. Ποιοι είναι οι λόγοι που προτρέπουν τους μαθητές να δανείζονται βιβλία;
3. Οι μαθητές/τριες διαβάζουν εξ ολοκλήρου τα βιβλία που δανείζονται;
4. Τέλος, η συχνότητα δανεισμού συσχετίζεται με το φύλο, την τάξη, το σχολείο, το βαθμό επίδοσης και την κατηγορία του βιβλίου;

Μεθοδολογία-Μέθοδοι

Τα ερευνητικά αποτελέσματα προήλθαν από σύζευξη του Ορθολογικού (Μηχανικό) και Νατουραλιστικού (Διαφωτιστικό) (Keats, 1988) μεθοδολογικού Παραδείγματος με τριγωνοποίηση ποσοτικών και ποιοτικών μεθόδων (Μ.Ε.Ε.¹, σ.326) (στατιστικά στοιχεία δανεισμού, ερωτηματολόγια, συμμετοχική παρατήρηση και συνεντεύξεις). Το μεν πρώτο μας βοήθησε στην αξιοποίηση των στατιστικών στοιχείων δανεισμού (από 1/9/2001 έως 28/2/2002) με τη χρήση στατιστικών μεθόδων, το δε δεύτερο στη διερεύνηση σε βάθος των αιτιών των στατιστικών συμβάντων, αλλά και στην καταγραφή των απόψεων των μαθητών με την συμπλήρωση ερωτηματολογίου με ανοικτές και κλειστές ερωτήσεις. (Ε.Ε.Π, Ε.Μ., σ 40-41, 46-47). Ακόμη, χρησιμοποιήσαμε συνεντεύξεις «ακροαίων» περιπτώσεων μαθητών και μαθητριών που είτε δανείζονταν πολλά βιβλία είτε καθόλου και β) από το ημερολόγιο όπου καταγράφονταν οι παρατηρήσεις, του δεύτερου ερευνητή, για το τι είδους βιβλία ζητούσαν οι μαθητές και συνήθως δεν υπήρχαν ή ήταν ελάχιστα στη βιβλιοθήκη. Συνθέτοντας ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία περιορίσαμε τα μειονεκτήματα κάθε ερευνητικού προτύπου, αυξάνοντας την εγκυρότητα μέσω της τριγωνοποίησης (Μ.Ε.Ε., σ. 322).

Η μέθοδος που ακολουθήσαμε είναι η μελέτη περίπτωσης, η οποία έχει το πλεονέκτημα ότι αναφέρεται σε μικρό αριθμό περιπτώσεων αλλά σε πραγματική βάση, γι' αυτό αφήνει περιθώρια για ποιοτική διερεύνηση του θέματος σε βάθος. Η μελέτη περίπτωσης δε δίνει τη δυνατότητα για γενίκευση, αλλά για διαμόρφωση μιας πολιτικής ή πρακτικής σε συγκεκριμένη περιοχή. Όμως το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της μελέτης περίπτωσης, από πρακτική

άποψη, είναι ότι αποτελεί πηγή για τους μηχανισμούς αίτιου-αιτιατού και πλότο για ευρείας κλίμακας μελέτες. (Ε.Ε.Π., Ε.Μ., σ.108-110,316). Επίσης, έχει αρκετά στοιχεία «εκπαιδευτικής έρευνας δράσης», επειδή ο δεύτερος ερευνητής είναι «μάχιμος» εκπαιδευτικός της πράξης και κύριος συμμετοχικός παρατηρητής. Η μελέτη περίπτωσης στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής έρευνας δράσης τα τελευταία χρόνια βρίσκεται στο επίκεντρο της εκπαίδευσης, αφού ο εκπαιδευτικός ενδιαφέρεται για άμεσες λύσεις και πρακτικές στην δουλειά του και όχι για θεωρίες και γενικές συστάσεις που είναι δύσκολο να εφαρμοστούν στην πράξη (Ε.Ε.Π., Ε.Μ., σ. 51-52, Μ.Ε.Ε., σ. 153).

Όπως ειπώθηκε στη μελέτη αυτή το δείγμα είναι όλος οι 58 μαθητές και 75 μαθήτριες ενός Γυμνασίου και Λυκείου (βλέπε Πίνακα Ι) που συστεγάζονται στη περιφέρεια Θεσσαλίας και διαθέτουν σχολική βιβλιοθήκη. Η περιοχή είναι ημιαστική, κοντά σε αστικό κέντρο και έχει την ιδιαιτερότητα ότι αρκετοί κάτοικοι είναι δημόσιοι υπάλληλοι που πηγαиноέρχονται στο κοιντό αστικό κέντρο.

Για την παρακολούθηση του δανεισμού έπρεπε να χρησιμοποιηθεί το ειδικό πρόγραμμα ABEKT σε υπολογιστή, το οποίο δόθηκε μαζί με τον εξοπλισμό της σχολικής βιβλιοθήκης. Επειδή υπήρχαν ισχυρισμοί ότι το πρόγραμμα ABEKT (ABEKT 5.0, Στατιστικά, σ.28) έχει προβλήματα στην παραγωγή στατιστικών, φτιάχτηκε πρόγραμμα για στατιστικά στην βάση δεδομένων ACCESS της Microsoft, ώστε να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη εγκυρότητα και ανάλυση στα δεδομένα. Τελικά, όπως διαπιστώσαμε, το πρόγραμμα ABEKT δεν παρουσίαζε προβλήματα στα στατιστικά, αφού παρήγε τα ίδια αποτελέσματα με την ACCESS, αλλά απλά δεν παρείχε πληθώρα στατιστικών στοιχείων. Έτσι επιτεύχθηκε αξιοπιστία στις μετρήσεις μας (Ε.Ε.Τ.Θ. Τόμος Α', σ. 156) και η συμφωνία της μιας μέτρησης με την άλλη οδήγησαν σε «συγκλίνοσα εγκυρότητα» (Μ.Ε.Ε., σ. 387-388).

Στους παρακάτω πίνακες Ι, ΙΙ φαίνεται αριστερά η δύναμη μαθητών κατά τάξη, σχολείο (Γυμνάσιο ή Λύκειο) και φύλο (μαθητές-μαθήτριες) και δεξιά οι ταξιθετικές κατηγορίες βιβλίων που αποδέχεται η βιβλιοθηκονομία ανάλογα με το περιεχόμενο, αλλά και το πώς ταξιθετούνται στα ράφια. Οι βαθμοί επίδοσης ήταν για κάθε μαθητή/τρια του Γυμνασίου ο μέσος όρος των δύο πρώτων τριμήνων, για δε το Λύκειο ο μέσος όρος του πρώτου τετραμήνου. Τα στοιχεία αυτά ήταν διαθέσιμα με την άδεια του διευθυντή από τις καρτέλες μαθητών.

Πίνακας 1		Πίνακας 2
ΓΕΝΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΕΛΩΝ	ΔΥΝΑΜΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ	ΤΑΞΙΘΕΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ	58	ΞΜ ΞΕΝΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ
ΜΑΘΗΤΡΙΕΣ	75	Ε ΑΓΓΛΙΚΑ (ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ)
ΣΥΝΟΛΑ	133	300 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΕΛΩΝ	ΔΥΝΑΜΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ	700 ΚΑΛΕΣ ΤΕΧΝΕΣ
ΜΑΘΗΤΕΣ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	9	900 ΙΣΤΟΡΙΑ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	15	ΕΜ ΕΛΛΗΝ. ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	15	500 ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	39	000 ΓΕΝΙΚΑ-ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ
ΜΑΘΗΤΕΣ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ	10	200 ΘΡΗΣΚΕΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ	7	600 ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
ΜΑΘΗΤΕΣ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ	2	ΕΔ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ ΛΥΚΕΙΟΥ	19	100 ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΡΙΕΣ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	15	800 ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΜΑΘΗΤΡΙΕΣ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	8	ΕΠ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ
ΜΑΘΗΤΡΙΕΣ Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	9	ΑΥ ΗΧΟΣ-ΒΙΝΤΕΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	32	ΞΠ ΞΕΝΗ ΠΟΙΗΣΗ
ΜΑΘΗΤΡΙΕΣ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ	18	ΞΔ ΞΕΝΟ ΔΙΗΓΗΜΑ
ΜΑΘΗΤΡΙΕΣ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ	14	400 ΓΛΩΣΣΑ
ΜΑΘΗΤΡΙΕΣ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ	11	Γ ΓΑΛΛΙΚΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ ΛΥΚΕΙΟΥ	43	

Με βάση λοιπόν τους παραπάνω πίνακες συγκεντρώθηκαν στοιχεία για την περίοδο από 1/9/2001-28/2/2002 για τις παρακάτω μεταβλητές:

- 1) Τη συχνότητα δανεισμού κατά ταξιθετική κατηγορία βιβλίων
- 2) Τη συχνότητα δανεισμού κατά φύλο
- 3) Τη συχνότητα δανεισμού κατά τάξη και σχολική βαθμίδα (Γυμνάσιο ή Λύκειο)
- 4) Τη συχνότητα δανεισμού κατά επίδοση του μαθητή/τριας.

Άλλα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν αφορούσαν τις απόψεις των μαθητών/τριων για τη χρησιμότητα των βιβλίων καθώς και τις πιθανές ελλείψεις κάποιων κατηγοριών βιβλίων. Έτσι οι μαθητές/τριες Γυμνασίου και Λυκείου απάντησαν γραπτά σε ένα ερωτηματολόγιο 9 ερωτήσεων ανοικτών και κλει-

στών κατά τον μήνα Μάρτιο 2002. Ακόμη, χρησιμοποιήθηκε το ημερολόγιο βιβλιοθήκης στο οποίο γράφονταν τα βιβλία που δεν υπήρχαν στην βιβλιοθήκη ή ήταν ελάχιστα στην κατηγορία τους και τα ζητούσαν τα παιδιά. Κρίθηκε σκόπιμο οι μαθητές να μην γνωρίζουν ότι υπάρχει τέτοιο είδος παρατήρησης και έτσι αυτό εξασφάλισε αντικειμενικότητα και εγκυρότητα στα καταγραφέντα, αφού αποτράπηκε το φαινόμενο της ανάδρασης (Ε.Ε.Π., Ε.Μ., σ.86). Οι παρατηρήσεις αυτές καταγράφονταν μετά το τέλος του διαλείμματος, όταν οι μαθητές/τριες αποχωρούσαν από τη βιβλιοθήκη για το μάθημα τους.

Τέλος, δόθηκαν έξι συνεντεύξεις από μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου που παρουσίαζαν ιδιαιτερότητες στον δανεισμό. Έτσι, έγινε μία συνέντευξη σε άριστη μαθήτρια της Α΄ Λυκείου, πρώτη στο δανεισμό όλων, σε μία άριστη μαθήτρια της Β΄ Γυμνασίου δεύτερη στο δανεισμό όλων και σε μία μεσαίας επίδοσης μαθήτρια της Α΄ Λυκείου που δεν είχε δανειστεί καθόλου βιβλία. Ακόμη, σε ένα άριστο μαθητή της Β΄ Γυμνασίου, πρώτο στο δανεισμό των αγοριών, σε ένα χαμηλής επίδοσης μαθητή της Β΄ Γυμνασίου, που δεν είχε δανειστεί καθόλου και σε ένα μέτριο μαθητή της Α΄ Λυκείου που δεν είχε δανειστεί καθόλου. Πολλές από τις ερωτήσεις της συνέντευξης υποβλήθηκαν με σκοπό να γίνει συζήτηση και ο μαθητής να αισθάνεται άνετα και να απαντά σε γενικά θέματα. Σε μερικές από τις ερωτήσεις της συνέντευξης επιχειρήθηκε η «προοδευτική επικέντρωση», δηλαδή οι ερωτήσεις και επομένως και τα δεδομένα που προκύπτουν, να οδηγούν σε όλο και πιο σαφή συμπεράσματα από το γενικό στο μερικό (Ε.Ε.Π., Ε.Μ., σ.190).

Τόσο οι παρατηρήσεις του ημερολογίου όσο και οι συνεντεύξεις βοήθησαν στην εγκυρότητα των ευρημάτων αλλά και στην διερεύνηση σε βάθος των αντιλήψεων των μαθητών/τριών για θέματα τα οποία αφορούν στη βιβλιοθήκη.

Ανάλυση δεδομένων

Α. Δεδομένα από την καταγραφή της συχνότητας του δανεισμού

Για τους συνδυασμούς των μεταβλητών [συχνότητα δανεισμού: κατά α) ταξιθετική κατηγορία βιβλίων, β) κατά φύλο, γ) κατά τάξη και κατά σχολική βαθμίδα (Γυμνάσιο ή Λύκειο), δ) κατά επίδοση του μαθητή/τριας, έγιναν έλεγχοι χ^2 και εξετάστηκαν οι πιθανές συσχετίσεις του δανεισμού βιβλίων με τις άλλες μεταβλητές με χρήση του συντελεστή Φ και του C (Παρασκευόπουλος, 1984, σ. 89-92, Κάτος 1986, σ. 609). Έτσι, είχαμε τα εξής αποτελέσματα:

1) Τι είδους βιβλία δανείζονται οι μαθητές/τριες

Από τον παρακάτω πίνακα III φαίνεται ότι οι μαθητές/τριες συγκεντρώνουν τις προτιμήσεις τους σε δύο κατηγορίες βιβλίων: στο Ξένο Μυθιστόρημα (87) στην ελληνική γλώσσα και στα Αγγλικά βιβλία μικρών ιστοριών (63).

Πίνακας III: Συχνότητα δανεισμού κατά «ταξιθετική» κατηγορία βιβλίων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ																	
BIBΛΙΩΝ (βλ. πίν II)	EM	E	300	600	700	EM	900	000	500	200	100	EA	800	EP	EA	EP	ΣΥΝ
ΣΥΧΝ. ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ	87	63	27	22	21	21	20	19	14	12	11	10	7	6	6	4	350
ΑΡΙΘΜΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ	220	120	622	350	503	363	276	143	146	197	167	156	678	88	81	258	4368
df=15	X ² =658,656		> 30,58 σε επίπεδο 1%								C = 0,808						

2) Σχέση συχνότητας δανεισμού βιβλίων με το φύλο των μαθητών/τριών

Πίνακας IV: Συχνότητα δανεισμού κατά φύλο

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟ	ΜΑΘΗΤΕΣ	ΜΑΘΗΤΡΙΕΣ	ΣΥΝΟΛΑ
ΣΥΧΝ. ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ	116	234	350
ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	58	75	133
df=1 X ² = 15,59 > 6.64 Σε επίπεδο 1%			
ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΜΑΘΗΤΕΣ	ΜΑΘΗΤΡΙΕΣ	ΣΥΝΟΛΑ
ΣΥΧΝ. ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ	86	150	236
ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	39	32	71
df=1 X ² = 32,59 > 6.64 Σε επίπεδο 1%			
ΛΥΚΕΙΟ	ΜΑΘΗΤΕΣ	ΜΑΘΗΤΡΙΕΣ	ΣΥΝΟΛΑ
ΣΥΧΝ. ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ	30	84	114
ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	19	43	62
df=1 X ² = 1,01 < 6.64 Σε επίπεδο 1%			

Εδώ, στον πίνακα IV, τόσο στο σύνολο μαθητών/τριών Γυμνασίου και Λυκείου, όσο και στο Γυμνάσιο, φαίνεται ότι τα κορίτσια δανείζονται βιβλία περισσότερο από ό,τι τα αγόρια και ιδιαίτερα στο Γυμνάσιο.

3) Σχέση συχνότητας δανεισμού βιβλίων με την τάξη (ηλικία) των μαθητών/τριών και τη σχολική βαθμίδα

Από τον παρακάτω πίνακα V φαίνεται ότι οι μαθητές των τάξεων Α', Β' Γυμνασίου και Α' Λυκείου, δανείζονται περισσότερα βιβλία από τους μαθητές των τάξεων Γ' Γυμνασίου και Α', Β' Λυκείου. Η διαφορά αυτή στη συχνότητα δανεισμού είναι στατιστικά σημαντική, αν συγκρίνει κανείς τις τάξεις Γυμνα-

οίου, καθώς και τις τάξεις Λυκείου. Τέλος συγκρίνοντας Γυμνάσιο και Λύκειο στη συχνότητα δανεισμού διαπιστώνουμε ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ τους.

Πίνακας V: Συχνότητα δανεισμού κατά τάξη

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟ	A ΓΥΜ	B ΓΥΜ	Γ ΓΥΜ	A ΛΥΚ	B ΛΥΚ	Γ ΛΥΚ	ΣΥΝΟΛΑ
ΣΥΧΝ. ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ	96	110	30	84	16	14	350
ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	24	23	24	28	21	13	133
ΤΑΞΕΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ							
ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟΥ	df =5	X ² =	116,2	> 15,09	Σε επίπεδο 1%	C =	0,499
ΤΑΞΕΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	df =2	X ² =	49,08	> 9,21	Σε επίπεδο 1%	C =	0,414
ΤΑΞΕΙΣ ΛΥΚΕΙΟΥ	df =2	X ² =	37,88	> 9,21	Σε επίπεδο 1%	C =	0,499
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΕ ΛΥΚΕΙΟ	df =1	X ² =	27,74	> 6,64	Σε επίπεδο 1%	C =	0,271

Από τον πίνακα VI φαίνεται πως υπάρχει χαμηλή συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών που σημαίνει ότι οι μαθητές/τριες του Γυμνασίου δανείζονται βιβλία περισσότερο συχνά από τους μαθητές του Λυκείου.

Πίνακας VI: Συχνότητα δανεισμού κατά σχολική βαθμίδα

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟ	df =1	X ² =	27,74	> 6,64	Σε επίπεδο 1%	C =	0,271
---------------------	-------	------------------	-------	--------	---------------	-----	-------

4) Σχέση συχνότητας δανεισμού βιβλίων με την επίδοση των μαθητών/τριών

Πίνακας VII: Συχνότητα δανεισμού κατά επίδοση

ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙΔΟΣΗΣ	10-11	11-12	12-13	13-14	14-15	15-16	16-17	17-18	18-19	19-20	ΣΥΝΟΛΑ
ΣΥΧΝ. ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ											
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟ	13	19	30	12	21	26	71	56	33	69	350
ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ											
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟ	5	13	14	12	11	19	15	16	13	15	133
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟ	df =9	X ² =	85,77	> 21,67	Σε επίπεδο 1%	C =	0,443				

Εδώ φαίνεται πως υπάρχει μέτρια συσχέτιση, που σημαίνει ότι οι μαθητές/τριες με υψηλή επίδοση δανείζονται περισσότερο από τους μαθητές/τριες χαμηλής επίδοσης (Το $X^2 = 85,77 > 21,67$).

Προκειμένου να εξεταστεί συνολικά η εξάρτηση της συχνότητας δανεισμού από το φύλο, την επίδοση, την τάξη, το σχολείο και την κατηγορία βιβλίου χρησιμοποιήσαμε την ανάλυση πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης.

(Ε.Ε.Π., Ε.Μ., σ. 313-314). (Μακράκης, 2001, σελ 196) και τη «βηματική» μέθοδο (stepwise) (Howitt, 2001, σ. 263-273). Έτσι διαπιστώθηκαν ανάλογα αποτελέσματα (δεν αναφέρονται λόγω ελλείψεως χώρου), όπως περιγράφηκαν παραπάνω και με τους ελέγχους X^2 . Τέλος χρησιμοποιήθηκε και η μέθοδος της λογαριθμικής γραμμικής ανάλυσης για ονομαστικές μεταβλητές (Howitt, 2001, σ. 263-273) από την οποία προέκυψε σύμφωνα με τον πίνακα VIII η πολλή ισχυρή αλληλεπίδραση τάξης και συχνότητας δανεισμού ($X^2=149,527$) και της κατηγορίας βιβλίου και συχνότητας δανεισμού ($X^2=313,478$). Το σημαντικότερο όμως εύρημα είναι η ταυτόχρονη επίδραση στη συχνότητα δανεισμού της επίδοσης με τη σχολική βαθμίδα ($X^2=72,97$) καθώς και της επίδοσης με το φύλο ($X^2=63,152$). Η μη στατιστική σημαντικότητα του μοντέλου ($X^2=509,01$ $p=1,00$) σημαίνει ότι υπάρχει τέλεια προσαρμογή των παρατηρούμενων συχνοτήτων από τους υπάρχοντες συνδυασμούς των 9 παρακάτω επιδράσεων (Howitt, 2001, σ. 271).

Πίνακας VIII

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΕΙΝΑΙ	DF	L.R.	Chisq Change	Prob Iter
ΣΥΧΝ. ΔΑΝ*ΣΧΟΛ. ΒΑΘΜΙΔΑ*ΕΠΙΔΟΣΗ	44	72,970	,0039	20
ΣΥΧΝ. ΔΑΝ*ΦΥΛΟ*ΕΠΙΔΟΣΗ	44	63,152	,0306	20
ΤΑΞΗ*ΦΥΛΟ*ΕΠΙΔΟΣΗ	20	53,574	,0001	20
ΣΧΟΛ. ΒΑΘΜΙΔΑ*ΚΑΤΗΓ. ΒΙΒΛΙΟΥ*ΦΥΛΟ	15	32,699	,0052	20
ΣΥΧΝ. ΔΑΝ*ΤΑΞΗ	55	149,527	,0000	20
ΣΥΧΝ. ΔΑΝ*ΚΑΤΗΓ. ΒΙΒΛΙΟΥ	165	313,478	,0000	20
ΤΑΞΗ*ΣΧΟΛΕΙΟ	5	243,966	,0000	20
ΤΑΞΗ*ΚΑΤΗΓ. ΒΙΒΛΙΟΥ	75	154,096	,0000	12
ΚΑΤΗΓ. ΒΙΒΛΙΟΥ*ΕΠΙΔΟΣΗ	60	149,701	,0000	16
Likelihood ratio chi square =	509,01076	DF = 22389	P = 1,000	

Β. Δεδομένα από το ερωτηματολόγιο και το ημερολόγιο βιβλιοθήκης

Τα σημαντικότερα συμπεράσματα από τα δεδομένα των απαντήσεων στα ερωτηματολόγια των μαθητών/τριών είναι τα παρακάτω:

1. Λόγοι οι οποίοι αποτρέπουν τους μαθητές/τριες να δανείζονται βιβλία

Από τον παρακάτω πίνακα φαίνεται ότι: α) οι μαθητές/τριες που δανείζονται βιβλία αλλά και αυτοί που δε δανείζονται, έχουν τους ίδιους λόγους, οι οποίοι τους αποτρέπουν να δανείζονται, αλλά με διαφορετικά ποσοστά, β) αξιοσημείωτο είναι ότι σε αυτούς που δε δανείζονται η παρακολούθηση τηλεόρασης με

20,54% έρχεται πρώτη, ενώ επιπρόσθετα οι μη δανειζόμενοι θεωρούν ότι δεν έχουν ενημερωθεί σωστά για τα βιβλία που υπάρχουν, σε ποσοστό 11,89%.

ΔΑΝΕΙΖΟΜΕΝΟΙ		ΜΗ ΔΑΝΕΙΖΟΜΕΝΟΙ	
ΠΟΛΥ ΔΙΑΒΑΣΜΑ	26,94%	ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	20,54%
ΔΙΑΣΚΕΛΑΣΗ-ΒΟΛΤΑ	26,48%	ΔΙΑΣΚΕΛΑΣΗ-ΒΟΛΤΑ	17,30%
ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	10,96%	ΠΟΛΥ ΔΙΑΒΑΣΜΑ	15,14%
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ	10,05%	ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ	14,05%
		ΔΕΝ ΕΧΩ ΕΝΗΜΕΡΩΘΕΙ ΣΩΣΤΑ ΓΙΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΥΠΑΡΧΟΥΝ	11,89%

Ακόμη, στην ερώτηση «αν δεν έχετε δανειστεί αυτή τη σχολική χρονιά κάποιο βιβλίο-α, εξηγήστε τους λόγους για τους οποίους δεν δανειστήκατε», από τον παρακάτω πίνακα φαίνεται ότι οι σημαντικότεροι λόγοι γι' αυτούς που δε δανείζονται βιβλία είναι για μεν το Γυμνάσιο το παιχνίδι και η έλλειψη χρόνου, ενώ για το Λύκειο πρώτα η έλλειψη χρόνου και μετά το διάβασμα.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟ		ΛΥΚΕΙΟ		ΓΥΜΝΑΣΙΟ	
ΕΛΛΕΙΨΗ ΧΡΟΝΟΥ	31,58%	ΕΛΛΕΙΨΗ ΧΡΟΝΟΥ	34,62%	ΠΑΙΧΝΙΔΙ	25,93%
ΔΙΑΒΑΣΜΑ	19,74%	ΔΙΑΒΑΣΜΑ	25,00%	ΕΛΛΕΙΨΗ ΧΡΟΝΟΥ	22,22%
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ	18,42%	ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ	21,15%	ΔΕΝ ΜΟΥ ΑΡΕΣΕΙ ΤΟ ΔΙΑΒΑΣΜΑ	22,22%
ΔΕΝ ΜΟΥ ΑΡΕΣΕΙ					
ΤΟ ΔΙΑΒΑΣΜΑ	13,16%	ΔΙΑΣΚΕΛΑΣΗ	7,69%	ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ	11,11%

2. Κατηγορίες βιβλίων οι οποίες ενδιέφεραν και τις οποίες δε βρήκαν οι μαθητές/τριες στη βιβλιοθήκη (τις έγραψαν κατά σειρά προτεραιότητας ενδιαφέροντος)

Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται ότι τα σημαντικότερα ποσοστά από βιβλία που δε βρήκαν οι μαθητές και τα οποία αναφέρονται στις κατηγορίες Μυστηρίου και Τρόμου, Σχολικών βοηθημάτων, Ναρκωτικών/ Καπνίσματος και Αθλημάτων.

ΔΑΝΕΙΖΟΜΕΝΟΙ		ΜΗ ΔΑΝΕΙΖΟΜΕΝΟΙ	
ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΡΟΜΟΥ	12,61%	ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ	18,87%
ΝΑΡΚΩΠΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΠΝΙΣΜΑ	11,71%	ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΡΟΜΟΥ	16,98%
ΣΧΟΛ. ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ	9,01%	ΑΘΛΗΜΑΤΑ	15,09%
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ	8,11%	ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ	11,32%
ΑΘΛΗΜΑΤΑ	6,31%	ΝΑΡΚΩΠΙΚΑ-ΚΑΠΝΙΣΜΑ	9,43%
ΧΟΥΛΙΓΚΑΝ	5,41%	ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ	9,43%

Επίσης είναι φανερό ότι δανειζόμενοι και μη δε βρήκαν στη βιβλιοθήκη περίπου τις ίδιες κατηγορίες βιβλίων, αλλά οι μη δανειζόμενοι θεωρούν σημαντικότερη την έλλειψη σχολικών βοηθημάτων (18,87%) και βιβλίων για τα αθλήματα (15,09%). Το ημερολόγιο βιβλιοθήκης, όπως φαίνεται παρακάτω, δείχνει ότι λείπουν περίπου οι ίδιες βασικές κατηγορίες με τις παραπάνω (βιβλία τρόμου και μυστηρίου και βιβλία σχολικών βοηθημάτων), αλλά επιπρόσθετα και τα βιβλία μαγείας και σεξουαλικής αγωγής.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΤΡΟΜΟΥ ΚΑΙ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ	14,89%
ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ	12,77%
ΜΑΓΕΙΑ	10,64%
ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	8,51%
ΑΝΕΚΔΟΤΑ	6,38%
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ	6,38%
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ	6,38%
ΑΘΛΗΜΑΤΑ	6,38%
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ-ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	6,38%
ΑΣΤΡΟΛΟΓΙΑ	4,26%
ΠΟΙΗΣΗ	4,26%
ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ-ΕΞΑΡΤΗΣ. ΟΥΣΙΕΣ	4,26%
ΠΟΛΙΤΙΚΑ	4,26%
ΙΑΤΡΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	2,13%
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ-ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	2,13%
	100,00%

3. Λόγοι για τους οποίους επιλέγουν ορισμένες κατηγορίες βιβλίων

Στον παρακάτω πίνακα, στις δύο πρώτες στήλες, φαίνονται οι κατηγορίες των βιβλίων -και τα αντίστοιχα ποσοστά τους- που δανείζονται οι μαθητές (συμπίπτουν με αυτές που προέκυψαν από την ανάλυση δεδομένων του ΑΒΕΚΤ στον πίνακα συχνότητας δανεισμού κατά ταξιθετική κατηγορία βιβλίων). Στις δύο τελευταίες στήλες φαίνονται οι λόγοι για τους οποίους οι μαθητές επιλέγουν συγκεκριμένες κατηγορίες βιβλίων. Οι βασικότεροι είναι για να βελτιωθούν στην έκθεση/έκφραση, η μάθηση ξένης γλώσσας (Αγγλικά) και η βελτίωσή τους στην κριτική και τη σκέψη.

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ	19,47%	ΕΚΦΡΑΣΗ/ΕΚΘΕΣΗ	25%
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ	15,93%	ΜΑΘΗΣΗ ΞΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	23%
ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ-ΤΡΟΜΟΥ	11,50%	ΚΡΙΤΙΚΗ-ΣΚΕΨΗ	18%
ΑΓΓΛΙΚΑ	10,62%	ΦΑΝΤΑΣΙΑ	14%
		ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ	13%
		ΑΝΑΓΝΩΣΗ	7%

Το παραπάνω επαληθεύθηκε μερικά, στην επόμενη ερώτηση που τέθηκε στους μαθητές/τριες: «Σε τι νομίζετε ότι σας βοήθησε η μελέτη των βιβλίων που δανειστήκατε;». Έτσι φάνηκε ότι οι περισσότεροι βοηθήθηκαν στην Έκθεση, ενώ οι μαθητές/τριες του Λυκείου προτάσσουν την απόκτηση γνώσεων και την καλλιέργεια κριτικής σκέψης, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟ		ΛΥΚΕΙΟ		ΓΥΜΝΑΣΙΟ	
ΕΚΦΡΑΣΗ-ΕΚΘΕΣΗ	24,22%	ΓΝΩΣΕΙΣ	39,34%	ΕΚΦΡΑΣΗ-ΕΚΘΕΣΗ	26,74%
ΓΝΩΣΕΙΣ	22,98%	ΚΡΙΤΙΚΗ-ΣΚΕΨΗ	24,59%	ΓΝΩΣΕΙΣ	19,77%
ΚΡΙΤΙΚΗ-ΣΚΕΨΗ	13,66%	ΕΚΦΡΑΣΗ-ΕΚΘΕΣΗ	22,95%	ΦΑΝΤΑΣΙΑ	16,28%
ΦΑΝΤΑΣΙΑ	8,70%				
ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ	8,07%				
ΑΝΑΓΝΩΣΗ	8,07%				

4. Ολοκλήρωση ή όχι της μελέτης των δανεισμένων βιβλίων

Από τον παρακάτω πίνακα φαίνεται ότι τόσο στο Γυμνάσιο όσο και στο Λύκειο οι μισοί μαθητές/τριες ολοκληρώνουν τη μελέτη των βιβλίων, αλλά ένα μικρό μόνο ποσοστό 8,54% των μαθητών και μαθητριών σπάνια ολοκληρώνει την ανάγνωση των βιβλίων που δανειζεται.

Ολοκλήρωση μελέτης βιβλίων:

ΠΑΝΤΟΤΕ	50,00%
ΠΟΛΥ ΣΥΧΝΑ	31,71%
ΣΥΧΝΑ	9,76%
ΣΠΑΝΙΑ	8,54%
ΚΑΘΟΛΟΥ	0,00%

Οι λόγοι για τη μη ολοκλήρωση της μελέτης των βιβλίων, με βάση τον παρακάτω πίνακα, φαίνεται ότι είναι η έλλειψη χρόνου, το όχι και τόσο ενδιαφέρον βιβλίο και η μελέτη τους για τα «φροντιστήρια».

ΕΛΛΕΙΨΗ ΧΡΟΝΟΥ	57,89%
ΟΧΙ ΤΟΣΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΒΙΒΛΙΟ	26,32%
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ	15,79%

5. Υποκατάστατα των βιβλίων

Από τον παρακάτω πίνακα φαίνεται ότι: 1) οι μαθητές/τριες πιστεύουν –τόσο στο Γυμνάσιο όσο και στο Λύκειο– ότι υπάρχουν πολλά υποκατάστατα του βιβλίου στην μόρφωσή τους, 2) στο Γυμνάσιο και στο σύνολο Γυμνασίου

και Λυκείου, το internet αποτελεί το πρώτο υποκατάστατο του βιβλίου με τις εφημερίδες στην δεύτερη θέση 3) η συζήτηση αποτελεί για το Λύκειο το πρώτο υποκατάστατο του βιβλίου.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟ		ΛΥΚΕΙΟ		ΓΥΜΝΑΣΙΟ	
INTERNET	33,99%	ΣΥΖΗΤΗΣΗ	21,86%	INTERNET	20,09%
ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ	30,07%	ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ	20,22%	ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ	19,64%
ΣΥΖΗΤΗΣΗ	28,76%	INTERNET	20,22%	ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ	19,20%
ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ	25,49%	ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	14,21%	ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	16,07%
ΟΙΠΙΚΟ-ΑΚΟΥΣΤΙΚΑ		ΟΙΠΙΚΟ-ΑΚΟΥΣΤΙΚΑ			
ΜΕΣΑ	22,22%	ΜΕΣΑ	10,38%	ΣΥΖΗΤΗΣΗ	12,50%
ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	20,92%	ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ	9,84%	ΟΙΠΙΚΟ-ΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ	12,05%

Δεδομένα συνεντεύξεων

Οι συνεντεύξεις ήταν προσχεδιασμένες (δομημένες), αλλά όταν διαπιστωνόταν ότι οι απαντήσεις των ερωτηθέντων ήταν κάπως αόριστες ζητήθηκαν διευκρινήσεις (Ε.Ε.Π., Ε.Μ., σ.3 26). Η ανάλυση που επιχειρήσαμε ήταν θεματική, με θέματα όσες και οι ερωτήσεις της συνέντευξης που ήταν κοινές και στο ερωτηματολόγιο (Ε.Ε.Π., Ε.Μ., σ. 332-333). Στη συνέχεια οι απαντήσεις κατηγοριοποιήθηκαν για κάθε θέμα, με βάση αν είχαν παραπλήσιο νόημα και όχι με βάση την ανάλυση λόγου. Έτσι ουσιαστικά πραγματοποιήθηκε προκαταρκτική και στοιχειώδης ανάλυση (Ε.Ε.Π., Ε.Μ., σ.190-200). Οι 3 πρώτες ερωτήσεις (θέματα) που διερευνήθηκαν ήταν οι παρακάτω:

- 1) *Αντιμετωπίζεις κανένα πρόβλημα σε κάποιο μάθημα;*
- 2) *Διαβάζεις κάποια βιβλία από τη βιβλιοθήκη για να βελτιωθείς σ' αυτό το μάθημα;*
- 3) *Τι ωφελήθηκες από τότε που δανείζεσαι βιβλία;*

Εδώ οι λέξεις-κλειδιά που επαναλαμβάνονται στις απαντήσεις είναι αντίστοιχα:

- 1) *Έκθεση.*
- 2) *Λογοτεχνικά βιβλία.*
- 3) *Έκθεση, λεξιλόγιο, γνώσεις.*

Τα βασικότερα συμπεράσματα των απαντήσεων στις παραπάνω ερωτήσεις είναι:

Στην ερώτηση, «Αντιμετωπίζεις κανένα πρόβλημα σε κάποιο μάθημα;», οι μαθητές/τες που είχαν δανειστεί τα περισσότερα βιβλία απάντησαν ότι έχουν πρόβλημα στην έκθεση. Στην αμέσως επόμενη ερώτηση, «Διαβάζεις κάποια βιβλία από τη βιβλιοθήκη για να βελτιωθείς σ' αυτό το μάθημα;», απάντησαν λογοτεχνικά βιβλία. Οι απαντήσεις αυτές ουσιαστικά φαίνεται ότι επιβεβαιώνουν την άποψη ότι τα λογοτεχνικά βιβλία διαβάζονται κυρίως για να βελτιωθούν οι μαθητές στην Έκθεση. Άλλωστε αυτό φαίνεται και από τις απαντήσεις στην ερώτηση: «Τι ωφελήθηκες από τότε που δανείζεσαι βιβλία;». Όλοι απάντησαν ότι ωφελήθηκαν στην Έκθεση και στο λεξιλόγιο (στην Ελληνική και Αγγλική γλώσσα). Τα παραπάνω συμπεράσματα συμφωνούν με αυτά του ερωτηματολογίου συμβάλλοντας ουσιαστικά στη «μεθοδολογική τριγωνοποίηση» (Μ.Ε.Ε., σ. 323-324).

Οι 4 επόμενες ερωτήσεις (θέματα) που διερευνήθηκαν ήταν οι παρακάτω:

- 1) Διαβάζεις κάποια άλλα έντυπα ή βλέπεις τηλεόραση-βίντεο;
- 2) Μπορεί σήμερα να αντικαταστήσει το βιβλίο ένα μέσο μαζικής ενημέρωσης ή κάτι άλλο εξίσου επιμορφωτικό;
- 3) Γιατί επιλέγεις αυτά (π.χ. τηλεόραση) και όχι να δανείζεσαι βιβλία;
- 4) Για ποιο λόγο νομίζεις ότι δεν δανείζονται κάποιοι συμμαθητές σου;

Εδώ οι λέξεις-φράσεις κλειδιά που επαναλαμβάνονται στις απαντήσεις είναι αντίστοιχα:

- 1) Εφημερίδες, περιοδικά, ενημερωτικές εκπομπές.
- 2) Οι μισοί αποδέχονται την τηλεόραση και οι άλλοι μισοί, όχι.
- 3) Η τηλεόραση είναι ευχάριστη και ψυχαγωγική, ενώ το διάβασμα δύσκολο και κουραστικό
- 4) Βαριέμαι να διαβάζω, τα βιβλία είναι δύσκολα, δεν μου αρέσει το διάβασμα.

Τα βασικότερα συμπεράσματα των απαντήσεων στις παραπάνω ερωτήσεις είναι:

Στην ερώτηση, «Διαβάζεις κάποια άλλα έντυπα ή βλέπεις τηλεόραση-βίντεο;», όλοι απάντησαν ότι διαβάζουν κυρίως εφημερίδες και περιοδικά και βλέπουν στην τηλεόραση αρκετές ενημερωτικές εκπομπές. Επίσης στην ερώτηση, «μπορεί σήμερα να αντικαταστήσει το βιβλίο ένα μέσο μαζικής ενημέρωσης ή κάτι άλλο εξίσου επιμορφωτικό;», οι καλοί μαθητές που δανείζονταν αρκετά βιβλία απάντησαν ότι «μπορεί με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης να μορφώνεσαι, αλλά δεν έχεις πραγματική επαφή με τη γλώσσα, διότι ο

λόγος είναι προφορικός, ενώ στο βιβλίο γραπτός, με το βιβλίο αναπτύσσεται η φαντασία, δένεσαι μαζί του, ξεχνιέσαι και χαλαρώνεις». Αντίθετα οι μαθητές που δεν δανειζόνταν ισχυρίστηκαν ότι «τα μέσα μαζικής ενημέρωσης προσφέρουν έτοιμη, γρήγορη και ξεκούραστη γνώση με πολλές παραστάσεις και εικόνες χωρίς να ψάχνεις σε βιβλία τα οποία είναι κουραστικά, δύσκολα και πολλές φορές ακατανόητα αν και μπορείς να τα ξαναδιαβάσεις ή να βρεις μια λέξη, που δεν ξέρεις, στο λεξικό». Το ίδιο προέκυψε και στην ερώτηση, «γιατί επιλέγεις αυτά (π.χ. τηλεόραση) και όχι να δανείζεσαι βιβλία;», οι μαθητές απάντησαν ότι «η τηλεόραση είναι ευχάριστη και ψυχαγωγική, ενώ το διάβασμα δύσκολο και κουραστικό». Άλλωστε, στην ερώτηση, «Για ποιο λόγο νομίζεις ότι δε δανειζονται βιβλία κάποιοι συμμαθητές σου;», όλοι απάντησαν ότι «βαριούνται, τα βιβλία θέλουν κόπο στο διάβασμα και είναι δύσκολα, δεν τους αρέσει το διάβασμα, παίζουν και τους έχουν επηρεάσει η τηλεόραση και το internet».

Οι δύο τελευταίες ερωτήσεις (θέματα) που διερευνήθηκαν ήταν οι παρακάτω:

- 1) Τι σ' αρέσει να διαβάζεις περισσότερο;
- 2) Τι λείπει γενικά από τη βιβλιοθήκη (σε βιβλία, εξοπλισμό);

Εδώ οι λέξεις-φράσεις κλειδιά που επαναλαμβάνονται στις απαντήσεις είναι αντίστοιχα:

- 1) Αγγλικά βιβλία, λογοτεχνικά-περιπέτειες.
- 2) Αθλήματα, Αυτοκίνητα.

Τα βασικότερα συμπεράσματα που προκύπτουν από τις απαντήσεις στις παραπάνω ερωτήσεις είναι:

Στην ερώτηση, «Τι σ' αρέσει να διαβάζεις περισσότερο;», φαίνεται πως οι μαθητές προτιμούν τα Αγγλικά βιβλία για την εξάσκηση της γλώσσας και λογοτεχνικά/περιπέτειες, πράγμα που συμφωνεί με τις απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο. Εδώ πρέπει να διευκρινιστεί ότι λέγοντας λογοτεχνικά και περιπέτειες οι μαθητές εννοούν τα μυθιστορήματα και τα διηγήματα, ελληνικά και ξένα.

Στην ερώτηση, «Τι λείπει γενικά από τη βιβλιοθήκη (σε βιβλία, εξοπλισμό);», όσοι δανειζόνταν απάντησαν ότι δεν λείπει τίποτα, ενώ όσοι δεν δανειζόνταν είπαν πως λείπουν κάποιες κατηγορίες βιβλίων (με αθλήματα και αυτοκίνητα). Αυτό επαληθεύει τα συμπεράσματα της ερώτησης 3, ότι όσοι δανειζόνταν, δεν θεωρούν πως υπάρχουν μεγάλες ελλείψεις σε βιβλία.

Τέλος, θα θέλαμε να επισημάνουμε και κάποια θέματα που παρουσιάστηκαν στη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων: 1) Ένας μικρός αριθμός μα-

θητών (8,54%) δεν ολοκληρώνει το διάβασμα των βιβλίων που δανείζεται. Έτσι υπάρχει μικρή απόκλιση στην συχνότητα δανεισμού. 2) Μερικά βιβλία τα δανείζονται οι μαθητές για λογαριασμό των γονέων τους ή άλλων ατόμων. Στην περίπτωση αυτή αφαιρέθηκαν τα βιβλία αυτά από τη συχνότητα δανεισμού. Δεν είναι όμως πάντα εύκολο οι μαθητές να λένε για ποιον δανείζονται τα βιβλία. Μερικές φορές θέλουν να δείξουν ότι διαβάζουν βιβλία, τα οποία όμως στην πραγματικότητα απλά ξεφυλλίζουν.

Συζήτηση αποτελεσμάτων

Στην παρούσα έρευνα φαίνεται πως τόσο τα ποσοτικά δεδομένα του ερωτηματολογίου, όσο και τα ποιοτικά δεδομένα του ημερολογίου βιβλιοθήκης και των συνεντεύξεων, οδηγούν στα ίδια συμπεράσματα, ότι δηλαδή λείπουν συγκεκριμένες κατηγορίες βιβλίων από τη βιβλιοθήκη (π.χ. βοηθήματα μαθημάτων, βιβλία μυστηρίου) και ότι μαθητές και μαθήτριες που διαβάζουν βιβλία θεωρούν ότι βελτιώθηκαν στην Έκθεση και ότι απέκτησαν γνώσεις. Ακόμη διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές/τριες διαβάζουν κυρίως μυθιστορήματα και αγγλικά βιβλία και ότι εκείνοι που δανείζονται αρκετά βιβλία θεωρούν το βιβλίο αναντικατάστατο, ενώ αυτοί που δε δανείζονται θεωρούν το βιβλίο κουραστικό και δύσκολο. Αξιοσημείωτο είναι ότι όσοι δε δανείζονται θεωρούν ότι υπάρχουν περισσότερες ελλείψεις βιβλίων στη βιβλιοθήκη και ότι η τηλεόραση είναι ενημερωτική και τους δίνει πολλές παραστάσεις.

Τέλος, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης φαίνεται πως για πολλούς μαθητές/τριες συντελούν ώστε το μέλλον του βιβλίου να είναι δυσοίωνο, πράγμα που θα πρέπει να διερευνηθεί σε νέα έρευνα.

Με βάση όλα τα παραπάνω φαίνεται ότι σε αρκετά συμπεράσματα επιτεύχθηκε «μεθοδολογική τριγωνοποίηση» και εφόσον πολλά αποτελέσματα συμφωνούν τόσο στο ερωτηματολόγιο, όσο και στο ημερολόγιο και στη συνέντευξη, έχει επιτευχθεί «συγκλίνουσα εγκυρότητα» (Μ.Ε.Ε., σ. 323-324, 387-388). Επιπρόσθετα η λογαριθμική γραμμική ανάλυση έδωσε ένα μοντέλο συνδυασμού παραγόντων που επιδρούν στη συχνότητα δανεισμού μη στατιστικά σημαντικό, πράγμα το οποίο δηλώνει ότι ίσως πρέπει να διερευνηθούν και άλλοι παράγοντες, όπως το επάγγελμα των γονέων ή το μορφωτικό και κοινωνικό τους επίπεδο καθώς και το σύστημα αξιολόγησης των μαθητών/τριών.

Πρέπει, τέλος, να τονιστεί ότι τα ποιοτικά δεδομένα των συνεντεύξεων και του ημερολογίου βιβλιοθήκης φαίνεται πως έδωσαν «βάθος» και διευκρινίσεις στις απόψεις των μαθητών/τριών για τη μελέτη βιβλίων. Από την άλλη πλευρά, τα ποσοτικά δεδομένα με τις στατιστικές μεθόδους επαλήθευσαν την

ύπαρξη διαφορών στο δανεισμό και συσχετίσεων των μεταβλητών μεταξύ τους. Έτσι τόσο το ποσοτικό όσο και το ποιοτικό πρότυπο μεθοδολογίας συνέβαλαν για την άντληση εγκυρότερων συμπερασμάτων.

Στην παρούσα μελέτη θεωρούμε ότι προέκυψε γνώση που θα μπορούσε να αποδειχθεί χρήσιμη:

Στον εκάστοτε υπεύθυνο/η βιβλιοθήκης και στους καθηγητές του σχολείου ώστε να ενισχύουν το δανεισμό βιβλίων για εμπλουτισμό των γνώσεων των μαθητών, αλλά και για τις διαθεματικές προσεγγίσεις των σύγχρονων διδακτικών και μαθησιακών διαδικασιών.

Στην ενίσχυση δανεισμού βιβλίων από κατηγορίες βιβλίων που δεν έχουν μεγάλη συχνότητα δανεισμού ή για τις οποίες οι μαθητές δεν έχουν ενημερωθεί σωστά.

Στη πραγματοποίηση μελετών-ερευνών που στόχο θα έχουν όχι μόνο να γενικεύσουν τις πιθανές διαφορές στο δανεισμό και τα αίτιά τους, αλλά και να μελετήσουν σε βάθος τις απόψεις των μαθητών για τη μελέτη βιβλίων και να αποτρέψουν την ενίσχυση των βιβλιοθηκών με βιβλία που δεν δανείζονται ή δεν ενδιαφέρουν τους μαθητές.

Έτσι το ΥΠΕΠΘ θα μπορεί να συντάξει μια νέα λίστα βιβλίων, που πρέπει να υπάρχουν στις υπό ίδρυση βιβλιοθήκες και να εμπλουτίσει τις ήδη υπάρχουσες με νέα βιβλία που χρειάζονται και ενδιαφέρουν τους μαθητές/τριες, αποσκοπώντας στη μεγαλύτερη κατά το δυνατόν επαφή του μαθητή με το εξωσχολικό βιβλίο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΤΑΞΗ:..... (π.χ Α΄ΛΥΚΕΙΟΥ)

ΦΥΛΟ:.....

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ:

1) Έχετε δανειστεί αυτή τη σχολική χρονιά, από 1/9/2001, μέχρι σήμερα κάποιο βιβλίο;

ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

(σημειώστε ένα ✓ δεξιά από το ναι ή το όχι)

2) Υπάρχει κάποιος λόγος που σας αποτρέπει να δανειζέστε βιβλία (σημειώστε με ✓ στο αντίστοιχο κουτάκι)

α) Το πολύ διάβασμα	☐	β) Παρακολούθηση τηλεόρασης	☐
γ) Τα φροντιστήρια	☐	δ) Διασκέδαση-βόλτα	☐
ε) Το παιχνίδι	☐	στ) Δεν υπάρχουν ενδιαφέροντα βιβλία	☐
ζ) Δεν μου αρέσει το διάβασμα	☐	η) Έχω βιβλιοθήκη στο σπίτι	☐
εξωσχολικών βιβλίων			
θ) Δεν έχω ενημερωθεί σωστά	☐	ι) Άλλος λόγος	☐
για τα βιβλία που υπάρχουν			

3) Υπάρχει κάποια κατηγορία-ες βιβλίων που δε βρήκατε στη βιβλιοθήκη και σας ενδιαφέρει/ουν (γράψτε τις κατά σειρά ενδιαφέροντος);

α)..... δ).....

β)..... ε).....

γ)..... στ).....

4) Αν έχετε δανειστεί αρκετά βιβλία και επιλέγετε συγκεκριμένη κατηγορία-ες βιβλίων, γιατί επιλέγετε αυτή-ες τις κατηγορίες; (απαντήστε σε 5 γραμμές)

.....

5) Αν έχετε δανειστεί βιβλία, σε τι νομίζετε ότι σας βοήθησε η μελέτη τους; (απαντήστε σε 5 γραμμές)

.....

.....

6) Αν δεν έχετε δανειστεί αυτή τη σχολική χρονιά, από 1/9/2001 μέχρι σήμερα, κάποιο βιβλίο-α, εξηγήστε τους λόγους για τους οποίους δεν δανειστήκατε; (απαντήστε σε 5 γραμμές)

.....

7) Ολοκληρώνετε την μελέτη των βιβλίων που δανείζεστε;

Πάντοτε

Πολύ συχνά

Συχνά

Σπάνια

Καθόλου

☐
☐
☐
☐
☐

8) Αν η απάντησή σας στην προηγούμενη ερώτηση είναι, Συχνά ή Σπάνια ή Καθόλου, εξηγήστε τους λόγους που συμβαίνει αυτό (απαντήστε σε 5 γραμμές);

.....

9) Ποιο ή ποια από τα παρακάτω νομίζετε ότι αντικαθιστά το βιβλίο εξίσου αποτελεσματικά στη μόρφωσή σας; (σημειώστε από 1 μέχρι 7 ✓ δεξιά στα κουτάκια)

α) τηλεόραση

☐

β) εφημερίδες

☐

γ) internet

☐

δ) συζήτηση

☐

ε) περιοδικά

☐

στ) οπτικο-ακουστικά μέσα (video, cd roms)

☐

ζ) άλλο

☐

η) κανένα

☐

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ ΑΝΑΛΥΘΗΚΑΝ

Καθηγητής: Αντιμετωπίζεις κανένα πρόβλημα σε κάποιο μάθημα;

Μαθητής:

Καθηγητής: Διαβάζεις κάποια βιβλία από τη βιβλιοθήκη για να βελτιωθείς σ' αυτό;

Μαθητής:

Καθηγητής: Διαβάζεις κάποια άλλα έντυπα ή βλέπεις τηλεόραση-βίντεο;

Μαθητής:

Καθηγητής: Γιατί επιλέγεις αυτά (π.χ. τηλεόραση) και όχι να δανείζεσαι βιβλία;

Μαθητής:

Καθηγητής: Τι σ' αρέσει να διαβάζεις περισσότερο; Γιατί;

Μαθητής:

Καθηγητής: Τι ωφελήθηκαν από τότε που δανείζεσαι βιβλία;

Μαθητής:

Μέντορας

Καθηγητής: Τι λείπει γενικά από τη βιβλιοθήκη (σε βιβλία, εξοπλισμό);

Μαθητής:

Καθηγητής: Για ποιο λόγο πιστεύεις ότι δεν δανειζονται κάποιοι συμμαθητές σου;

Μαθητής:

Καθηγητής: Μπορεί σήμερα να αντικαταστήσει το βιβλίο ένα μέσο μαζικής ενημέρωσης ή κάτι άλλο εξίσου επιμορφωτικό;

Μαθητής:

Σημειώσεις

1. Όπου (Ε.Ε.Π.) θα εννοείται σε συντομία το βιβλίο «Εκπαιδευτική Έρευνα στην Πράξη»

Όπου (Ε.Μ) θα εννοείται σε συντομία το βιβλίο «Εγχειρίδιο Μελέτης».

Όπου (Μ.Ε.Ε.) θα εννοείται σε συντομία το βιβλίο «Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας»

Όπου (Ε.Ε.Τ.Θ) θα εννοείται σε συντομία το βιβλίο «Εκπαιδευτική έρευνα τρέχοντα θέματα»

Βιβλιογραφία

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (2000). ΑΒΕΚΤ 5.0 (Στατιστικά), Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης.

Cohen L., Manion L.(1997). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*, Αθήνα: Μεταίχμιο-Έκφραση.

Dennis Howitt & Duncan Cramer (2001). *Στατιστική με το SPSS 10 για windows*, Αθήνα: Κλειδάριθμος.

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (1999). *Εκπαιδευτική Έρευνα στη Πράξη* (Τόμος Α'), Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (1999). *Εκπαιδευτική Έρευνα στη Πράξη-Εγχειρίδιο Μελέτης*, Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Κάτος Αναστάσιος Β. (1986). *Στατιστική*, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

KEATS, J. (1988). *Measurements in Educational Research*. Στο J., Keeses *EDUCATIONAL RESEARCH, METHODOLOGY, AND MEASUREMENT*. Pergamon Press. σελ. 306-316.

Κίοχος Πέτρος Α. (1993). *Περιγραφική Στατιστική*, Αθήνα: Interbooks.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2000). *Ευέλικτη Ζώνη Καινοτόμων Δράσεων* (Τόμος Γ'), Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Μακράκης Βασίλειος Γ. (2001). *Ανάλυση δεδομένων στην Επιστημονική Έρευνα με την χρήση του SPSS από την θεωρία στην πράξη*, Αθήνα: Gutenberg.

Παρασκευόπουλος Ι. Ν. (1984). *Στοιχεία περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής*, Αθήνα: Μαυρομάτη Δημήτρη.